

PROLOOG

Een vloekende Abraham

Hij wilde alleen maar zwarte kleren aan, want zijn geboortedag was geen feest. Toen het zover was, toen zijn vijftigste verjaardag groots werd gevierd op 6 september 1996, stak hij zich in fleurig pak en liet zich alles vrolijk welgevallen. Het liedje dat zijn vrouw Ellie met vriendin zong – ‘Jolink, Jolink’, op de wijs van ‘Joline, Joline’ van Dolly Parton – vond hij prachtig. De klassieker van de Zangeres zonder Naam, ‘Ach vader lief, toe drink niet meer’, door zijn zoon Gijs met diens band De Voederbietels bewerkt tot een nummer over zijn vaders leven van twaalf ambachten en dertien ongelukken met toch nog een goede afloop, het was echt klasse en dat had hij laten weten ook. De bijbehorende kruiwagen met zijn favoriete rode port, ‘dat was me ook wat’. En helemaal schitterend was de motor die de band hem had aangeboden, de BSA 650, de *Golden Flash* waarop hij met zijn zatte kop de tent was komen binnenstruikelen, met zijn gedachten bij zijn allergrootste kameraad, De Pröhs, die elf jaar geleden zijn drinkgewoonten mee het graf in genomen had en die ook op wat hij noemde zo’n ‘gouden flesse’ had rondgereden.

Hij had het allemaal over zich heen laten komen, als een geduldige Abraham. Het was onderdeel van de huldiging die hem ten deel viel in de grote tent bij stamcafé De Tol, waar hij eenentwintig jaar geleden met zijn kameraden en de kroegbaas, De Pröhs, het eerste succes van Normaal had weggedronken. De jongens van het eerste uur waren er ook bijna allemaal. Ze zaten erbij alsof de tijd had stilgestaan: opgewekt en vol sterke verhalen. De drummer Jan Manschot – van zijn fiere snor van vroeger was nog maar een dun streepje over – zat achter forse glazen bier te oreren over die keren dat hij met drank op de politie te slim af

was geweest. Hij vertelde als voorheen het ene na het andere prachtverhaal en ondertussen dronk hij stevig door. Willem Terhorst was onveranderlijk Willem, het lange haar van de bassist was alleen wat dunner geworden. Achter zijn glas cola zag hij, geheelonthouder op doktersbevel, minzaam toe op het slagveld vol Grolsch.

De duchtig innemende mannen en vrouwen riepen een wereld op waar vanavond iedereen in wilde geloven. Het was een wereld die iedereen van huis uit kende. Hun vaders en moeders hadden bijzondere gelegenheden ook zo gevierd – met schalen worst en met overvloedige hoeveelheden drank. Buiten mocht het fris zijn, de feesttent voelde behaaglijk.

Het gerinkel van de glazen en het vertrouwde geroezemoes hadden hem een avond en halve nacht doen vergeten dat het eigenlijk geen feest was. Maar thuis, tussen de postzakken vol felicitaties, kwam het gevoel van vlak vóór de verjaardag weer terug. Het werd opnieuw zwart. Terwijl er om hem heen werd gedronken en gelachen door de meegekomen vrienden en kennissen, zonk hij weg. Na eerst nog geroepen te hebben ‘Wat moet al dat volk hier’ verdween hij naar de slaapkamer. ‘Ben is out’ zeiden de feestgangers, alsof het de gewoonste zaak van de wereld was, en ze namen er nog een. Zo was het nu eenmaal, van het ene op het andere moment kon de drank hem overmeesteren, en was er niks meer met hem te beginnen. Dat was jaren geleden al zo toen zijn vader hem met de kermis ’s ochtends vroeg had aangetroffen voor het ouderlijk huis, uitgeteld en laveloos op de voorbank van het boodschappen-Renaultje van zijn zoons vrouw. ‘Ik geloof dat ons Benneke weer ’s iets te diep in het glaasje heeft geken,’ had Frederik Jolink gezegd. Daarmee was het afgedaan. Ben, wist iedereen, stond altijd weer op, hij werd altijd weer gauw de ‘Bennie’ van schilder Jolink, in voor een grap en een goed verhaal.

Ditmaal duurde het langer. De volgende ochtend was hij helemaal ingezakt, schouders omhoog, hoofd omlaag. ‘Het waren

voortekenen,' zegt zijn vrouw Ellie. 'Ik kon dat toen nog niet zo goed herkennen, maar achteraf zie ik het heel duidelijk. De ellende begint altijd met afzonderen. Hij wil nergens meer naar toe, hij wil niet meer praten. Dan gaat hij steeds meer drinken en blowen, en hij gaat ook steeds meer gebogen lopen. Alsof hij zich wil verstoppen.'

Wat haar toen op de been had gehouden, was de gedachte dat het ooit weer beter zou worden. Dat ze een vakantie kon boeken, want ook al was hij met geen honderd paarden de auto in te krijgen om van huis te gaan, als hij eenmaal weg was, knapte hij altijd weer op.

Wat ze toen niet had gezien, was dat de echte klap nog moest komen.

Godveredomme had hij geschreeuwd. Twee keer, drie keer. Zijn vloek. Hij had er ooit een liedje op gemaakt, zijn allereerste nummer, toen het allemaal nog moest beginnen. *Godveredomme, waar doe ik 't veur? Ik sloof mien uut en het helpt geen zak.*

Hij zong het voor het eerst voor een groot publiek op hemelvaartsdag in Lochem, in dat uur dat ze Normaal presenteerden aan de wereld. Hun teksten hoefden toen nog niet te rijmen. Als het maar uit het hart kwam. Hij had zichzelf nauwelijks verstaan, temidden van het gitaargeweld en omringd door jongens en meisjes uit Eibergen, Ra, Steenderen en waar al niet vandaan uit de Achterhoek. Ze begrepen dat dit nummer ook over hen ging, over hun gemodder bij de baas of hun gedonder op school.

Nu ramde hij de vloek de lucht in. Alleen. Het voelde alsof zijn wangen zijn lippen uit elkaar wilden trekken. Iedere keer weer als hij de vloek onder uit zijn keel haalde. Dat iemand – een verre buurman wellicht – hem kon horen, kon hem niets verdommen. Dit was zijn moment. Høken, daldee?'n, brekken en angoan: in de uithoeken van zijn grote tuin aan de rand van het bos viel het allemaal van hem af.

Twaalfhonderd optredens in twintig jaar, één megahit, een reeks stampende rocknummers, jaar in, jaar uit dampende feest-

tenten. Ieder jaar weer een cd, ieder jaar weer een tournee, of zoals ze zelf zeiden, 'een veldtocht'. En dan waren er nog de managers, de veeleisende platenbonzen en de fans, 'de hokertjes' zoals de bassist, Willem, ze noemde, voor wie het nooit genoeg was. Het maalde door zijn hoofd.

Ben Jolink stormde op de afgrond af. Al sprong hij nog op het eind van ieder optreden van de luidsprekertoren, al balde hij nog op menige promotiefoto zijn vuisten. Hij werd ouder. Het tasje medicijnen dat ieder optreden meeging, was zienderogen dikker geworden. Het herstellen van een avond deurdonderen duurde niet zoals vroeger een ochtend, maar kostte op zijn minst twee dagen.

Op zijn veertigste verjaardag had hij 's nachts meer dood dan levend halverwege de steile trap van zijn huis gelegen, stomdronken en in opstand tegen het klimmen van de jaren – 'Een rockbeest wordt geen oude zak,' had hij zijn zoon Gijs voorgehouden. Op zijn vijftigste was hij vooral moe. Van het circus Normaal dat hem sloopte en van alles en iedereen, althans, in zijn kwade uren. Ophouden, dat ene woord dat hij al zo vaak had opgeborgen in de achterkamer van zijn hersenen, het gonsde nu door zijn hoofd. Toch ging hij gewoon door. Dat verwachtte zijn publiek, de band, de jongens van de crew, en misschien verwachtte hij het zelf nog wel het meest. De enige vrijheid die hij zichzelf gunde was af en toe in zijn eentje heel hard blaffen naar de Hummelse maan. Zo was hij het gewend, wat je echt dwarszat hield je voor je, je vertrouwde het jezelf niet eens toe. Hooguit jankte je het de natuur in.

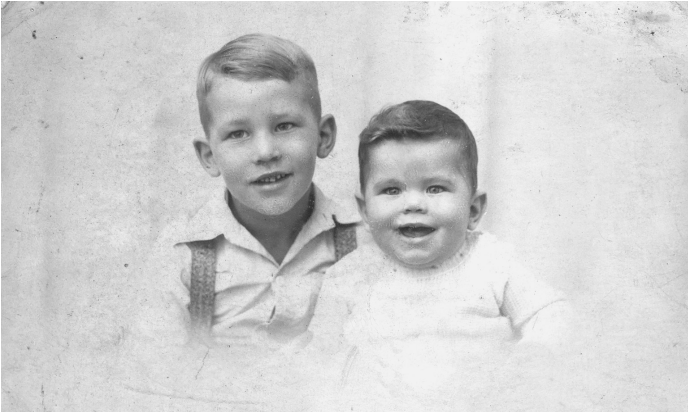
Na de avond van zijn vijftigste verjaardag gebeurde het meer dan eens dat zijn vrouw Ellie 's nachts wakker werd van een schreeuw in de verte. Ze hoorde een 'huulenden waakhond' en daartussendoor hoorde ze een diepe bas die zich ten hemel hief: de woeste jammerklacht van Ben.

JEUGD

1. Bennie Be Good

De oorlog was voorbij, en in het dorp heerste een voorzichtig optimisme over de toekomst. Zelden had men in Hummelo zo'n kinderrijk jaar beleefd als in 1946. Ook ten huize van de Jolinks werd een bevrijdingsbaby geboren, een flinke tienponder, die de huisarts had doen uitroepen: 'Hentje, wat heb je nou gebaard, een rollade?' De jongen, die de roepnaam Bennie zou krijgen, werd door zijn vader, maar meer nog door zijn moeder, verwelkomd als een kerstkind. Zijn geboorte luidde het nieuwe leven in van de twee jonge echtelieden. Sinds hun huwelijk in 1942 hadden ze gewoond in het oudershuis van Frederik Jolink op de Korte Broekstraat, temidden van ouders, broers en zussen, terwijl er ook nog onderduikers verbleven in het kleine boerderijtje in het achterland. Daar was ook hun eerste zoon, Henk, geboren, het kind dat was voortgekomen uit een 'ongelukje' na een middag op de schaatsbaan waar hun romance was begonnen. En hoewel iedereen op de Broekstraat zijn best had gedaan om het gezellig te maken, hadden ze de waarheid ondervonden van het plaatselijke spreekwoord: 'Jonge mensen die bij de olden in moesten trouwen, dat is iets wat de duvel had uitgevonden.'

Die oorlogsjaren van armoede en behelpen lagen nu achter hen. Alles zou nu anders worden. Frederik en Hentje Jolink waren in maart 1946 de trotse bezitters geworden van het grote huis met bijbehorende schilderszaak, op het adres Hummelo a-60, dat hun beider vaders voor hen hadden gekocht. Daarmee was gelijk ook een einde gekomen aan het 'dwaze' plan van Frederik om zich aan te melden als militair voor Indië, waar de Nederlandse regering die maand voor het eerst troepen naartoe had gestuurd. Het bedrijf van zijn overleden baas was Frederik in de schoot ge-

rechts: Bennie, een jaar

worpen. En vooral Hentje Jolink wist wat haar man spoedig zou gaan beseffen: ze zouden het gaan maken. Ze hadden alles wat een jong stel zich kon wensen in deze jaren van schaarste. Een zelfstandig bestaan, een eigen woning met een verfwinkeltje midden in het dorp, en een gezin dat twee zonen rijk was en dat weldra uitgebreid zou worden met een paar dochters. Het leven was hen niet kwaad gezind, en als ze goed zouden oppassen kon het er alleen maar beter op worden.

Wel was er één reden tot ongerustheid: ‘de jongen om van te houden’, zoals moeder Jolink haar tweede zoon placht te noemen, was niet de van gezondheid blakende kleine die zich op 6 september had aangediend. Hij bleek al gauw een zorgenkind, zoals er in de jaren vijftig van dokter Spock meer waren. Zo herinnert hij het zich ook:

Ik moet een jaar of vier geweest zijn en het was me ten strengste verboden in de spiegel te kijken. Wat ik per ongeluk toch een keer deed. Wat ik zag was niet zo prettig. Mijn hoofd zat helemaal in het verband, met gaten voor de ogen, de mond en de

neus. En mijn lichaam was onder de zalf gesmeerd tegen de zweren. Ik schrok me kapot.

Bennie bleek dauwworm te hebben – een soort eczeem ten gevolge van een allergische reactie – en astma. Kort na zijn geboorte hadden de twee ziekten zich geopenbaard. De wieg van de puntgave baby had vol korsten gelegen, en dikwijls liep hij blauw aan van benauwdheid. De dauwworm was een kinderziekte waar hij overheen zou groeien, de astma bleef, zijn leven lang.

De ziekte zou bepalend blijken voor zijn jeugdjaren, waarin vooral zijn moeder zich om hem zou bekommeren. ‘Haar jongen’ had net meer aandacht nodig dan de andere kinderen in het gezin, en die kreeg hij ook. ‘Denk eraan, hij mag niet onder de nul graden ademen,’ had de dokter gezegd en dus stond er bij zijn bed, boven op zolder onder de pannen, een elektrisch straal-kachelkje. Avond op avond sloop ‘ma’ naar zijn kamer om te controleren of het ding de lakens niet vlam deed vatten, die zij om de wollen dekens had geknoopt om de stof te beschermen tegen de huismijt. Wanneer hij zich later weer eens, happend naar adem, vastgreep aan de kapstok was zij er als eerste bij om hem lucht toe te dienen uit het speciale flesje dat de dokter had gegeven. Al het mogelijke werd geprobeerd om Bennie gezond te krijgen, bijna altijd op haar initiatief. Er kwam ‘een strieker’ (een strijker) aan huis uit het naburige Laag Keppel, eens per week reed de Indonesische juffrouw Ter Avis voor in haar Fiatje 500 om hem een uur heilgymnastiek te geven en op een keer bezochten ze zelfs dokter Moro, een Chinese homeopaat in Apeldoorn. Het haalde allemaal niet bijster veel uit. Telkens weer als een behandeling was uitgewerkt werd zijn hoop de bodem ingeslagen en namen de zorgen van zijn moeder toe.

Wat nog het beste hielp waren de injecties van dokter Smeenk, een excentrieke vrouwelijke kinderarts in het Wilhelminaziekenhuis in het nabijgelegen stadje Doetinchem. Zij had zo haar eigen gedachten over de extreme moederbinding die zij bij haar jonge patiënt meende waar te nemen. Reeds bij het tweede bezoek van

moeder en zoon gebood ze de jongen de volgende keer alleen te komen.

Als ik na de behandeling lag te wachten, hoorde ik haar nog tiëren. Ze was altijd aan het schelden op die moeders, die er maar papkindjes van maakten. Ik moest na die injectie een halfuur platliggen omdat ik er knetterduizelig van werd en mocht pas weg als dokter Smeenk de jas aantrok. ‘Naar huis jij!’ commandeerde ze dan. Maar eerst ging ik nog langs de enige boekwinkel die Doetinchem toen rijk was. Van mijn moeder kreeg ik elke keer *f* 3,95 mee om een *Kuifje* te kopen, waar toen nog zo’n mooi hard kaft omheen zat. Ik had recht op die beloning, want het was een hele nare prik, waarvan ik later op de dag een bult op mijn been kreeg zo groot als een voetbal.

Thuis mocht hij dan met het nieuwste album van *Kuifje* op de bank bijkomen van de lange fietstocht, want ook al beklagde dokter Smeenk zich over ‘de verwennerij’, moeder Jolink had er een klassiek antwoord op: ‘Waar heb je zo’n jongen anders voor, zei ik altijd tegen die dokter, die toch wel een beetje een strabantante tante was.’

Bennie werd de zoon voor wie moeder een apart potje kookte omdat hij nou eenmaal niet alles lustte. Hij was ‘haar jongen’, over wie ze zich wel móést ontfermen omdat het leven al vroeg zo hard voor hem was. Al heel jong lag hij maanden in het ziekenhuis, en thuis werd gemiddeld eens per zes weken de divan onder het raam van de woonkamer geschoven zodat hij naar buiten kon kijken als hij weer eens een week bedrust moest houden. Uren achtereen zat hij in bed te puzzelen en te lezen in wat hij zich herinnert als ‘honingzoete stroop’: *Bijbelse Vertellingen* van W.G. van de Hulst, en boekjes als *Een neger in het dorp* van Nel Verschoor, van de protestantse uitgeverij Callenbach. Ook bracht hij dagen door met bladeren in de oorlogsboeken van zijn vader en met de avonturenverhalen van Winnetou en Old Shatterhand, van Karl May. Vooral zijn doos kleurpotloden hielp

hem de vele eenzame uren op de divan door. Hij tekende zich een wereld op papier, om zich te bevrijden van de beknelling van de astma. Mussen, bomen, bladeren, alles wat vanuit het kamer- raam te zien was, schetste hij natuurgetrouw na. Maar ook 'God met een boerenpet op' was een van zijn scheppingen in het protestantse dorp, waar het hoogst ongebruikelijk was de Almachtige af te beelden.

We hadden een buurman, die was kleermaker. Hij had van die staalkaarten, met op de voorkant stof en op de achterkant mooi ivoorkarton met ronde hoeken. Die staalkaarten waren niet aan te slepen. Stripfiguren uit de *Donald Duck*, Tom Poes, er was niets wat ik niet tekende.

Kuifje, kapitein Haddock, Jansen en Janssen veraangenaamden het afwachtende bestaan op de divan, dat altijd tweederangs bleef. Het leven begon pas als hij niet op bed lag, dan was hij niet te houden. Onder zijn vriendjes stond hij bekend als degene die de ergste vloeken waagde te zeggen. 'God, gloeiende god', klonk het dan uit de keel van de negenjarige jongen die eindelijk eens helemaal los kon zijn.

Ongewone lotgevallen verzamelen, 'superstoer' doen, juist om erbij te horen, als hij onder zijn kameraden was. Dat zou het verhaal worden van zijn jongensjaren. Alles draaide om durven.

Ze hoefden maar te roepen: 'De kniep' (dat je bang bent, hem knijpt), en ik lag al in de sloot of was er net overheen. Ik wilde laten zien dat ik geen angst kende, ik sprong hoe dan ook.

Ik moest altijd de stoerste, de ondeugendste zijn. Wanneer we gingen vissen en we kwamen langs het veldje bij de kastanjes waar de stieren rondliepen van het kunstmatige-inseminatie- station van boer Hendriksen, de enige katholiek in het dorp, gooide ik mijn minste hengel naar de dikste stier. Ik mikte precies op zijn ballen. Het beest trok dan het beangstigend iele

touwtje los waarmee zijn neusringen vastzaten aan het prikkel-draad, stortte ter aarde en stond weer op. Vervolgens wierp het krengh zich over de afrastering en zocht ons snuivend op. Urenlang zaten we dan in een boom te wachten tot die uitgebroken kolos van anderhalve ton ons de rug toekeerde.

Ik had ook altijd veel pech omdat ik rare stunts uithaalde. Wat ik aanraakte, ging stuk. De oude brommer van mijn broer trapte ik helemaal lam totdat ik doorhad dat er geen benzine in zat. Mijn fiets ging steeds weer kapot omdat ik bleef proberen zo ver mogelijk schuin op het achterwiel te rijden. Bij de landingen trok de voorvork steeds weer naar voren; die kon ik dan weer recht krijgen, dacht ik, door keihard tegen een muur aan te stuiteren. Na twee of drie keer knapte de vork.

Was er thuis iets stuk: Ben moest het wel gedaan hebben. Geen fiets van zijn zussen was veilig voor hem. ‘Als hij op het ijs stond,’ weet zijn zus Aleid, ‘zakte niemand erdoor, maar hij wel.’

Zijn geldingsdrang was onverzadigbaar. Altijd haantje de voorste willen zijn, anders ken ik hem niet. Mijn vader had een verklaring voor Bens brokkenmakerij: ‘Hij kan er niks aan doen, het komt door Bela Loensjek, de man met het boze oog.’ Bela Loensjek was een figuur uit een Ollie B. Bommelstrip achter in de *Donald Duck*.

De hang naar avontuur huisde op heel bescheiden wijze ook in Bennies vader, Frederik Jolink, de zoon van Herman Jolink, die als kleine boer op het Broek al meer van het leven had gewild dan de tevredenheid die de boerenarbeid met zich meebracht. Zijn hart, dat doorgaans kalm en regelmatig sloeg, begon sneller te kloppen als hij aan motoren dacht. Eens per jaar zat hij met zoon Ben en Henk een hele zaterdagmiddag lang gekluisterd aan de radio, te luisteren naar de TT-races in Assen. Vader en zoons zogen het geluid op van de motoren, die uit de Philips-radio dat